

Vergaderjaar 2004–2005

29 800 V

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (V) voor het jaar 2005

A

VERSLAG VAN EEN MONDELING OVERLEG

Vastgesteld 25 november 2004

De vaste commissie voor Ontwikkelingssamenwerking¹ heeft op 12 oktober 2004 overleg gevoerd met minister Van Ardenne-van der Hoeven over o.m. de effectiviteit, doelmatigheid en rechtmatigheid van het bilaterale en EU Afrikabeleid, alsmede de prioriteiten van het EU-voorzitterschap op het gebied van coördinatie en harmonisatie van het ontwikkelingssamenwerkingsbeleid en de voorbereiding van de Informele Bijeenkomst voor Ontwikkelingssamenwerking op 26 en 27 oktober 2004 in Valkenburg.

Van dit overleg brengt de commissie bijgaand stenografisch verslag uit.

De voorzitter van de commissie,
Rabbinge

De griffier van de commissie voor Ontwikkelingssamenwerking,
Janssen

¹ Samenstelling:

Leden: Franken (CDA), Van Gennip (CDA), Klink (CDA), Luijten (VVD), Meulenbelt (SP), Van Middelkoop (ChristenUnie), Pormes (GroenLinks), Rabbinge (PvdA), voorzitter, Schouw (D66), Swenker (VVD) en Sylvester (PvdA).

Plv. leden: Van den Berg (SGP), De Graaf (VVD), Kalsbeek-Schimmelpenninck van der Oije (VVD), Platvoet (GroenLinks), Schuyer (D66), Slagter-Roukema (SP), Terpstra (CDA), Vedder-Wubben (CDA) en Walsma (CDA).

VERSLAG VAN EEN MONDELING OVERLEG

Vastgesteld 25 november 2004

De heer **Rabbinge** (PvdA): Dames en heren. Ik heet de minister en haar medewerkers van harte welkom. Wij vinden het plezierig dat wij vandaag met haar van gedachte kunnen wisselen. Een overleg als dit is niet gebruikelijk maar het komt wel vaker voor. Wij hopen en verwachten dat de minister iets met deze gedachtewisseling kan en dat zij zowel binnen de regering als daarbuiten steun ervaart van de Senaat. Mogelijk geven onze standpunten, opvattingen en vragen aanleiding tot verdieping van het beleid.

De aanleiding wordt gevormd door de Informele Bijeenkomst van EU ministers die binnenkort, eind oktober, plaatsvindt. Tegen die achtergrond is thans vooral aan de orde de kleine notitie waarin een aantal zaken is opgesomd. Daarnaast richten wij ons op de discussie die de vorige week in dit huis plaatsvond tussen alle voorzitters van commissies voor buitenlandse zaken en voor ontwikkelingssamenwerking van de lidstaten van de EU. Die discussie heeft geleid tot een aantal conclusies. De voorzitter van die bijeenkomst, Jos van Gennip, zal straks op die conclusies ingaan.

Ik geef het woord aan de minister om haar opvattingen aan te geven, waarna de commissieleden opmerkingen kunnen maken. Het gaat om een informeel beraad; politieke consequenties worden er niet aan verbonden. Wel wordt van deze bijeenkomst een verslag gemaakt. Wij hebben het idee dat, als wij hier met elkaar praten, dit zinnig is. Vandaar dat het voor het nageslacht moet worden bewaard.

Minister **Van Ardenne-van der Hoeven**: Voorzitter. Ik dank de commissie voor haar uitnodiging. Ik vind het eervol om zo halverwege het EU-voorzitterschap de stand van zaken met de Eerste Kamer te bespreken. Begin deze week hebben wij beide Kamers een brief toegezonden waarin wordt aangegeven wat op de agenda voor de Informele Bijeenkomst staat. Terecht, voorzitter, stelt u dat het zowel formeel als informeel belangrijk is dat informatie wordt uitgewisseld. U reist veel en doet veel op het terrein van internationale samenwerking; wij doen niet anders. Hoe kunnen wij elkaar versterken? Dat is een goed uitgangspunt.

Allereerst vraag ik aandacht voor de drie doelstellingen die niet alleen Nederland zich heeft gesteld op het terrein van ontwikkelingssamenwerking. Ze zijn al tijdens het Ierse voorzitterschap aan de orde gesteld. Allereerst wordt ernaar gestreefd om de effectiviteit en de kwaliteit van het ontwikkelingsbeleid in Brussel te versterken. Het is de hoogste tijd om ervoor te zorgen dat daar de bureaucratie vermindert, dat er meer naar resultaten wordt gestreefd en dat een en ander in de verantwoording zichtbaar wordt gemaakt. De tweede doelstelling betreft de bijdrage aan een sterk multilateraal stelsel. Zo is men met VN-hervormingen bezig en ook daarbij heeft Europa een rol te spelen. In de derde plaats noem ik de internationale afspraken die te maken hebben met de 0,7%, de achtste millenniumdoelstelling, schuldkwijtschelding, eerlijke handel enz. Wij hebben dit als een doorlopende agenda aangepakt en daarbij staat Afrika centraal. Ierland heeft zich in dit raam specifiek op HIV/aids gericht. Dat hebben ook wij gedaan, maar wij hebben daaraan de «Caïro + 10 agenda», de reproductieve gezondheidszorg en coherentie toegevoegd. Wij zien dat het volume van de hulp belangrijk is, maar de manier waarop het beleid wordt afgestemd – ik denk hierbij aan armoedebestrijding – is minstens zo belangrijk. Eigenlijk is er op die manier nog meer winst te behalen.

Tijdens de Informele Bijeenkomst die over twee weken in St. Gerlach zal plaatsvinden, zullen wij allereerst over coherentie spreken, met name in relatie met non-tarifaire belemmeringen. Wij weten allemaal hoe nadelig en handelsversturend onze marktbescherming en subsidies werken. Wat

dat betreft is er nu een WTO-ronde om tot uitfasering te komen en de marktbescherming terug te dringen. De non-tarifaire belemmeringen vormen een ander mandje, maar ze werken eveneens verstorend. Stel dat men straks de tarifaire belemmeringen heeft opgeruimd, dan zouden zij nog resteren: standaardisering, de wet- en regelgeving in Brussel die soms in de richting van marktbescherming neigt enz. Als voorbeeld noem ik de inheemse mangaknol uit Bolivia die op de Novel Food-richtlijn terecht is gekomen, terwijl die richtlijn alleen bedoeld is voor biogene- tische producten. Men dient steeds te volgen wat er in Brussel precies op deze terreinen wordt gedaan en wat nadelig zou kunnen zijn voor ontwikkelingslanden.

In Nederland kennen wij hiervoor een instrument. Op het ministerie beschikken wij over een coherentie-unit. Een aantal mensen gaat elke week na wat er in Brussel aan besluitvorming wordt voorbereid en wat voor ontwikkelingslanden nadelig zou kunnen uitwerken. Daar springen wij dan bovenop. Inmiddels hebben wij op alle Nederlandse departementen de coherentiescreening doorgevoerd. In het kader van paragraaf 13 moet de vraag worden beantwoord of een te nemen besluit voor ontwikkelingslanden nadelig zal zijn of niet. Als de conclusie moet zijn dat er sprake is van nadeel, moet er naar compensatie of andere oplossingen worden gezocht. Tegen die achtergrond verwijs ik naar suiker, een specifiek product. Het suikerregime is in Brussel zeer verfijnd, en wel zodanig dat daarbij de ACP-landen zijn betrokken. Als wij het bestaande regime gaan hervormen – ik denk aan verlaging van subsidies en quota – is dat nadelig voor die ACP-landen. Hoe moeten dergelijke problemen worden opgelost? Men dient zich dan te richten op overgangsregelingen enz. Hiermee zeer consequent omgaan is de enige manier om de incoherenties eruit te halen. Wat wij nu verlangen – en dat is in de discussie in St. Gerlach aan de orde – is dat een dergelijke screening in Brussel plaatsvindt. Je kunt op dit terrein als individuele lidstaat actief zijn, maar in Brussel begint het. Waar men wet- en regelgeving voorbereidt, moet deze screening, deze coherentietoets, automatisch aan de orde zijn. Ik merk overigens dat de nieuwe lidstaten dit goed herkennen en het fantastisch vinden wanneer hiermee strikt wordt omgegaan. Immers, zij worstelen met de ingewikkelde Brusselse regelgeving.

Besluiten zullen niet worden genomen; dergelijke Informele Bijeenkomsten zijn niet op besluitvorming gericht. Het gaat erom dat besluitvorming wordt voorbereid voor de officiële bijeenkomst die een paar weken later plaatsvindt. Dit geldt ook voor het thema HIV/aids en de reproductieve gezondheidszorg. Wat dit betreft zullen wij het Caïro-commitment nog eens goed opschrijven; wij hopen dat dit tot een akkoord zal leiden. Wij verlangen een betere onderzoeksagenda voor preventieve technologieën. Wij zien op dit moment dat bijzonder veel aandacht wordt gegeven aan behandeling, maar te weinig aandacht wordt geschonken aan het belang van het voorkomen van HIV/AIDS. Dat is begrijpelijk omdat daarmee niet zo kan worden gescoord; ergens in een laboratorium wordt onderzoek gedaan en dat is niet zo «sexy», maar het is wél hard nodig. Ik zou graag zien dat Brussel hieraan in de volgende ronde, 2006–2013, meer aandacht zou geven.

Veiligheid en ontwikkeling vormen voor veel lidstaten een niet zo gemakkelijk thema, maar voor Nederland is dit een wat meer bekend terrein. In Dublin vond de eerste bijeenkomst hierover plaats. Alom bestaat de mening dat er een directe relatie is tussen veiligheid, vrede en ontwikkeling. Het een kan niet buiten het ander. Ontwikkeling kan vrede en veiligheid bevorderen, maar ontwikkeling is niet mogelijk als er geen vrede en geen veilige omgeving zijn. Duidelijk moet worden geschetst welk traject moet worden gevolgd na een conflict. Wat is er allemaal nodig om tot wederopbouw te komen? Het gaat er niet alleen om dat ervoor wordt gezorgd dat er weer stromend water is, dat de kinderen weer naar school kunnen en dat er weer goede gezondheidszorg is, naast

een goed bestuur. Als de veiligheidssector niet direct bij de wederopbouw wordt betrokken, loopt het land de kans dat het weer terugvalt in de oude situatie. Immers, de veiligheidsstructuur was onderdeel van het conflict. Rebellen, politie, leger, douane, veel van deze actoren hebben een rol gespeeld in nogal wat conflicten.

Wij gaan hierover discussiëren zonder dat wij er een uitkomst aan willen verbinden, afgezien van de Africa Peace Facility. In Brussel is er nu een speciaal fonds voor vredesinitiatieven waaruit voor bijvoorbeeld veiligheidstroepen voor Darfour 12 miljoen is gehaald. Echter, vóór het zover was, waren weken verstreken. Wij zullen tijdens onze discussie proberen om dit bureaucratische probleem aan te pakken. Daarnaast is er nog altijd de discussie in DAC-verband die is gericht op mogelijkheden om de ODA-definitie te verbreden waar het gaat om heel specifieke veiligheidsactiviteiten die zó direct aan ontwikkeling gerelateerd zijn dat het vanzelfsprekend is dat ze onder de ODA-definitie worden gebracht. Ik ben bijzonder blij met de nieuwe Commissie als geheel en met het feit dat Barroso de moeite heeft genomen om alle commissarissen weer in één gebouw onder te brengen. Voorheen was men over Brussel verspreid; hoezo coherentie en geïntegreerd beleid? Er kan nu meer interactie zijn tussen commissarissen. Het ziet er voorts naar uit dat wij Louis Michel krijgen als commissaris voor ontwikkelingssamenwerking. Hij is goed ingevoerd in het thema, terwijl nog belangrijker is dat hij het hele segment ontwikkelingssamenwerking krijgt, met noodhulp. Aanvankelijk werd gesproken over een mogelijke opdeling in continenten, hetgeen mijns inziens heel slecht zou zijn geweest. Gelukkig is alles in één hand gebleven. Wél komt er straks een Europese minister van buitenlandse zaken. Met een tamelijk krachtige figuur als Michel kan erop worden gehoopt dat ontwikkelingssamenwerking in het hart van het buitenlandse beleid komt te staan.

Wat zeker moet gebeuren, is dat Michel met een nieuw statement komt met betrekking tot het Europese ontwikkelingsbeleid, waarin de Millennium Development Goals (MDG's) centraal komen te staan. Bovendien zal Brussel veel meer naar de lage-inkomenslanden moeten kijken opdat de balans weer wordt hersteld in de richting van meer inzet ten behoeve van die landen.

Vervolgens noem ik de harmonisatieagenda die ertoe moet leiden dat méér wordt gedaan met minder middelen. Er moet meer samenwerking komen, maar wat dit en de coördinatie betreft loopt Brussel niet voorop. Gelukkig is er nu een atlas waarin wij kunnen vinden wie wat doet. Daarmee is een aanzet gegeven voor afstemming en samenwerking, maar harmonisatie is de èchte slag die moet worden gemaakt. Procedures moeten worden vereenvoudigd zodat ontvangende landen niet met stapels documenten, missies enz. worden opgezadeld. Eén donor dient de verantwoordelijkheid te nemen zodat er ook sprake kan zijn van eenvoudige rapportage. Het volgende jaar is er in Parijs een bijeenkomst hierover. Ik hoop dat dan concrete afspraken kunnen worden gemaakt, inclusief een tijdschema.

De heer **Van Gennip** (CDA): Voorzitter. Ik dank de minister voor haar toelichting en de ons toegezonden stukken. Graag doe ik verslag van de algemene gevoelens van de voorzitters van de commissies voor buitenlandse zaken en voor ontwikkelingssamenwerking van de lidstaten, naar voren gebracht tijdens de bijeenkomst die anderhalve week geleden in dit huis plaatsvond.

Ik heb de indruk dat de opkomst van deze parlementariërs in vergelijking met andere groepen bijzonder goed was. De zaal van de Eerste Kamer was geheel gevuld terwijl er tijdens de justitiebijeenkomst maar ongeveer dertig mensen aanwezig waren. Bovendien was opvallend dat de vertegenwoordigers van de nieuwe lidstaten buitengewoon geëngageerd meededen. Men zal hebben gezien dat Polen nu al 250 miljoen euro voor

OS beschikbaar heeft gesteld. Ook de Tsjechen waren zeer geëngageerd. Erkend moet worden dat het missionaire werk dat door de minister en haar departement in Oost-Europa is verricht, heeft gewerkt. Voorts meen ik dat drie blokken vermelding verdienen. Allereerst noem ik de zeer onderscheiden wijze waarop de drie C's van Europa worden ingevuld: complementariteit, coördinatie en coherentie. Wij hadden de indruk dat iedereen het erover eens was dat er met betrekking tot de coherentie eindelijk eens iets moet gebeuren. De voorzitter wees erop dat, als er geen datum zou worden genoemd en geen maatregelen zouden worden getroffen, er wellicht in Hongkong loze woorden zouden worden gesproken; hij had een scherpe boodschap voor de staatssecretaris van Economische Zaken.

Ook wat coördinatie en harmonisatie betreft leefde de overtuiging: het moet nu echt gebeuren. Niemand kan duidelijk maken waarom de huidige situatie voortduurt; er zijn veel te veel overlappingsen enz. Ook met het oog op de geloofwaardigheid van Europa moet een doorbraak worden bereikt. Voorts noem ik het belang van de complementariteit. Is Europa de 26ste donor of is er een eigen rol van Europa en, zo ja, waaruit bestaat die dan?

In het kader van het tweede blok vraag ik aandacht voor het feit dat de Commissie, na de goede start in 2000, dreigt te bezwijken onder de controlecultuur. Er is geen dialoog meer over initiatieven die uit de samenleving naar voren komen. Men kan projectjes indienen – het zij de familie van de ngo's gegund – maar van een bottom-upbenadering is geen sprake. Wellicht weet men dat de gezamenlijke Europese academische researchinstituten zich als gesprekspartner hebben gepresenteerd, maar meegedeeld werd dat er afzonderlijk moest worden getenderd en gesproken. De overmaat aan tendercultuur werkt vernietigend en bijzonder slecht voor het publieke imago uit.

In de derde plaats bestond er unanimitie met betrekking tot de stelling dat onvoldoende doordacht is wat de consequenties zouden kunnen zijn wanneer Doha-Cancun-Hongkong een succes zou worden. Hoe zou dan de sociaal-economische kaart van ontwikkelingslanden eruit gaan zien? Een eerste consequentie zou zijn dat sommige landen hun agrarische productie, food en non-food, zouden moeten verhogen. Daar liggen dus grote kansen. Andere gevolgen zouden optreden voor landen met een structurele nutritionele minussituatie. Zij zouden eveneens fors moeten investeren in hun agrarische productie. Voor de Egyptes en Sierra Leones van deze wereld, die nu voor een belangrijk gedeelte op goedkope voedselhulp zijn aangewezen, zou het leven immers buitengewoon duur gaan worden.

De heer **Rabbinge** (PvdA): Ik voeg hieraan toe dat er met betrekking tot de vier conclusies een grote mate van unanimitie bestond. Het was opvallend dat de voorzitters afkomstig van nieuwe lidstaten er niet veel anders over dachten dan de voorzitters uit bijvoorbeeld Frankrijk en Engeland. Overigens, waar wij binnen de EU vaak het idee hebben dat er grote verschillen van opvatting leven tussen bijvoorbeeld Engelsen en Fransen, blijken die verschillen in dit kader vrijwel verdwenen te zijn. Hierop kan worden voortgebouwd in de discussies met de ministers; er is in zekere zin binnen de parlementen een draagvlak. Unanimitie bestond er vooral met betrekking tot de contraproductiviteit in de huidige situatie als gevolg van de eenzijdige controlecultuur in Europa waardoor men niet in staat is om de middelen op een verantwoorde wijze te bestemmen.

De heer **Pormes** (GroenLinks): Voorzitter. Ik vraag aandacht voor de moties die tijdens het laatste beleidsdebat in dit huis zijn aangenomen. Wellicht kan de minister aangeven hoe wat dit betreft de stand van zaken is. Als zich met betrekking tot de uitvoering problemen voordoen, horen wij het graag.

Het is bekend dat het beleid inzake de Millennium Development Goals in dit huis volop steun ondervindt. Tegen die achtergrond dient mijns inziens de positie van meisjes en vrouwen centraal te staan. Laatst woonde ik een bijeenkomst bij die handelde over de positie van kastelozen, meer in het bijzonder de vrouwen. De vraag rijst welke effecten het beleid voor deze groep heeft. Mijns inziens kan hier dubbele winst worden geboekt: specifieke aandacht voor deze categorie van slachtoffers van onderdrukking en uitsluiting, én verbetering van de positie van meisjes en vrouwen in deze groep. Ik bepleit dat, wanneer er wordt «gedaald» in het kader van de MDG's, juist naar dergelijke concrete doelgroepen wordt gekeken.

Mevrouw **Sylvester** (PvdA): Voorzitter. In de brief die de minister ons heeft toegezonden, wordt gesproken over het verbeteren van de levenskwaliteit van mensen in ontwikkelingslanden. Mensen kan men onderverdelen in volwassenen en kinderen. Mij is niet duidelijk in hoeverre er voldoende aandacht wordt gevraagd voor de situatie waarin kinderen in ontwikkelingslanden verkeren. Ik zou daarover graag wat meer van de minister horen. Ik denk dat met name de kinderen in Afrika extra aandacht behoeven en ik vraag mij af of dit inderdaad een onderliggend thema is. Als sociaal-democraat heb ik waardering voor de initiatieven van de minister waar het gaat om het leggen van een koppeling tussen ondernemerschap en ontwikkelingslanden. Is de minister van plan om de inspanningen die zij in dit verband levert, op het Europese niveau te tillen?

De heer **Rabbinge** (PvdA): Allereerst vraag ik aandacht voor de effectiviteit en de transparantie van het OS-beleid op Europees niveau. Het lijkt mij goed dat wordt nagegaan op welke wijze dit kan worden geoptimaliseerd. Mijns inziens betekent dit dat een einde wordt gemaakt aan de wijze waarop nu op Europees niveau ontwikkelingssamenwerking wordt bedreven. Waar liggen tegen die achtergrond de accenten en waarop kan men zich concentreren? Wat kan er programmatisch worden gedaan? Wat is de rol van Europa in multilateraal verband? Wat is de coördinerende rol binnen het geheel van de lidstaten? Wat zijn de relaties met de Wereldbank? Opvallend is dat in veel situaties Europa de grootste donor is maar dat men de voordelen van die positie niet weet te benutten. Zo is in verband met de Consultancy Group of International Agricultural Research Europa de grootste donor maar men laat zich volledig wegspeelen door de Wereldbank en andere partijen; de bijdrage is ongeveer 50% van het totale budget terwijl de invloed minder dan 10% is.

Vervolgens richt ik mij op de landbouwsubsidies, het verdwijnen daarvan en het WTO-voorstel terzake. Ogenschijnlijk vindt dit plaats maar de conclusie moet zijn dat het niet gebeurt. Mijn conclusie is dat op een groot aantal plaatsen de werkelijkheid anders is dan datgene wat ogenschijnlijk uit WTO- en Doha-ronde is gekomen. Ik meen dat voor ons de belangrijkste rol is weggelegd om dit gerealiseerd te krijgen.

Verder vraag ik aandacht voor de eisen die op bijvoorbeeld het terrein van voedselveiligheid, pesticiden, nitraat enz. worden gesteld. Ze kunnen heel gemakkelijk zodanig worden ingezet dat ze concurrentievervalsend uitwerken, zeker ten opzichte van net binnenkomende producenten. Men kan hierop op twee manieren reageren. Het is mogelijk om te zeggen: wij hanteren een regime waarbij ze wat gemakkelijker worden toegelaten. Dit zou tot groot gedruif in Europa zelf leiden. Een andere mogelijkheid is dat een goed antwoord wordt gegeven op de vraag om hulp bij het ontwikkelen van betere technieken en productiemethoden. Daar wordt voortdurend om gevraagd en Nederland heeft op dit terrein een enorme expertise. Nagegaan moet worden, hoe hierop zo goed mogelijk kan worden ingespeeld.

Mijn volgende punt is de zuiverheid van het OS-budget, waarover een

motie is ingediend. Mijn conclusie is dat de wijze waarop de minister dit interpreteert, precies overeenkomt met de strekking van de aangenomen motie-Van Gennip. Ik hoop dat de minister dit zal kunnen bevestigen. Wat de effectiviteit van de VN-organisaties betreft moet ik zeggen dat die organisaties in feite al voorbij hun midlifecrisis verkeren; ze hebben de grens van vijftig jaar al achter de rug. Daar is dan ook dringend een reorganisatie nodig. De wijze waarop VN-organisaties – ik heb het tijdens verschillende conferenties meegemaakt – elkaar bestrijden, werkt bijzonder contraproductief en demotiverend uit. Mijns inziens moet het voorzitterschap worden benut om na te gaan op welke wijze wat dit betreft een begin van een verandering kan worden bewerkstelligd. Ik ben benieuwd hoe, tegen deze achtergrond, deze minister de minister-president bedient en helpt. Immers, samen met de president van Mexico speelt hij een belangrijke rol in verband met de VN-reorganisatie. Het is een goede zaak dat duidelijk in de voorliggende notitie wordt gesteld dat de armoedebestrijding centraal dient te staan. Dit is mijns inziens het uitgangspunt van ons ontwikkelings- en samenwerkingsbeleid, én het is in lijn met de MDG's 2 en 3. Het lijkt mij een goede zaak, hieraan wat meer handen en voeten te geven en dit wat beter zichtbaar te maken. Voorts is de Europese coördinatie met betrekking tot het Afrikabeleid van grote betekenis. Ik verwijs naar het ACP-beleid en naar de anderhalf jaar geleden gevoerde discussie over de Cotonou-verdragen die een opmaat zouden kunnen vormen voor een totale verandering in de wijze waarop met ontwikkelingslanden verbintenissen aangaan. Ik ben benieuwd of dit gaat lukken. Er zijn relaties gemoderniseerd, maar het zou mijns inziens wat breder moeten.

Ik ben van oordeel dat de MDG's 1, 7 en 8 van grote betekenis zijn. Wat nr. 8 betreft hebben wij een rapportage ontvangen, waaruit blijkt hoe dit loopt; het betreft hier vooral ontwikkelde landen. Met betrekking tot nr. 1 heb ik wel vertrouwen in het voorlopige rapport «Halving hunger, it can be done» van de Hungertaskforce ontvangen. Dit stuk bevat goede aanbevelingen waarop wij zouden moeten inspelen. Wetenschap en technologie kunnen in dit verband een belangrijke rol spelen en tegen die achtergrond verwijs ik naar het rapport dat de Inter Academy Council onder mijn voorzitterschap in opdracht van de (Secretaris-Generaal van de VN over dit onderwerp heeft mogen maken.

Ik zou daar graag de opvatting van de minister over vernemen.

Naar aanleiding van MDG nr. 7, dat vooral over milieu handelt, komt een dezer dagen een rapport uit voor de Millenium Assessment. Ik heb het voorrecht gehad om ook van de groep die zich met de MDG's bezig hield voorzitter te zijn. Wij zullen het rapport aan de minister doen toekomen zodat kan worden nagegaan op welke wijze daarop kan worden ingespeeld.

Een volgend punt betreft de lage-inkomenslanden en de verschuivingen die in relatie daarmee moeten plaatsvinden. Ik ben benieuwd hoe dit kan worden gedaan. Wij kunnen zelf wat gaan compenseren, maar dat is natuurlijk niet de juiste weg; Europa zou dit zelf moeten aanpakken. Ten slotte vermeld ik de harmonisatie- en samenwerkingsaspecten. Inderdaad gaat het hierbij niet alleen om de overheden, maar ook om de producentenorganisaties, het bedrijfsleven enz. Deze actoren zijn in gedeelten van de wereld zeer actief maar in bijvoorbeeld Afrika gaat het om slechts 2% van de totale activiteiten. Tegen die achtergrond is zeker van belang op welke wijze de rapportage van de commissie-Doornbos wordt geïmplementeerd.

Minister Van Ardenne-van der Hoeven: Voorzitter. Ik ben dankbaar voor de gemaakte opmerkingen die een mooi scala van thema's vormen. Wat de MDG's betreft is volgend jaar het jaar van de halve waarheid; de hele waarheid komt pas in 2015 aan de orde. Niettemin zal het volgende jaar een antwoord moeten worden gegeven op de vraag: gaan we zo door

en redden wij het met deze ambitie om de armoede en de honger te halveren in 2015? Of moet de conclusie zijn dat dit voor gedeelten van de wereld onhaalbaar is en, zo ja, wat betekent dit dan? Als hierop het hele raamwerk van schuldverlichting enz. wordt afgestemd en duidelijk wordt dat een en ander niet kan worden gehaald, zal naar een andere strategie moeten worden gezocht.

Meer in het algemeen zal het voor nogal wat landen niet zo ingewikkeld zijn om de MDG's te bereiken, hoewel de doelstelling inzake moeder- en kindsterfte zelfs in landen als China en India wellicht niet zal worden gehaald. Het volgende jaar, bij de grote VN-ronde, zullen wij zien wat de uitkomsten zijn. Uiteraard zijn de rapporten van de Hungertaskforce buitengewoon nuttig. Ik ben blij dat er op dit terrein ook in Nederland veel denkwerk wordt verricht; dit blijft binnen de VN niet onopgemerkt.

Een «coalition of the willing», een zevental landen, heeft een paper opgesteld in verband met de hervorming van VN-organisaties. Hierin geven OS-ministers hun wensen weer: een stevigere positie voor multilaterale organisatie, een goede afbakening zodat duidelijk is wie wat doet en goede samenwerking. Nog voor dit zijn beslag heeft gekregen, ziet men al dat er in het veld op meer fronten wordt samengewerkt. Onzerzijds is gesteld dat UNIFEM zou moeten opgaan in UNDP; er wordt nu in het veld samengewerkt en men gaat kantoren samen bezetten. Dat is winst.

Ook moet goed duidelijk zijn wat de VN-organisaties behoren te doen en wat de Wereldbank doet. Er zijn nu allerlei overlappingsen. De Wereldbank bemoeit zich nu óók met AIDS, onderwijs enz. Dat zijn thema's die bij VN-organisaties thuishoren. Op dit moment wordt in het kader van de Wereldbank een discussie gevoerd over een schenkingenloket. Er is al een loket in de vorm van IDA-13, waar gelden beschikbaar worden gesteld zonder leningen. Hiermee wordt de positie van VN-organisaties aangetast omdat die per definitie niet anders doen dan schenken vanwege de hulp die zij aanbieden. Is er ook een bank die dit doet, dan lopen de zaken wel èrg langs elkaar heen. Gelukkig stellen voldoende landen zich kritisch op tegenover de gedachte van de 100%-schuldkwijtschelding. Immers, de vraag rijst of dit kan worden betaald. Mijns inziens zou hiermee de financiële architectuur worden aangetast. Er zou werkelijk sprake zijn van een bedreiging voor de VN-positie, wanneer de Wereldbank een forse hoeveelheid geld zou schenken.

Overigens, wij moeten onszelf niet voor de gek houden; het zijn de donorlanden die met al die verzoeken komen. Er is een vergadering en die gaat over aids – hoe erg het allemaal is enz. – en aan het einde van die vergadering is er weer een trustfonds opgezet. Waar moet dat worden ondergebracht? Bij de Wereldbank die zich vervolgens inhoudelijk met dergelijke thema's gaat bemoeien? Wij moeten naar een situatie waarin de bank voor de financiering zorgt en de inhoudelijke activiteiten worden ondergebracht bij VN-organisaties.

Voorts rijst de vraag of Europa in het Developmentcommittee een zetel namens de 25 moet innemen. Wij hebben daar nu nog zo'n zeven zetels met grote constituencies. In de VN hebben alle landen een plek. Ook over de situatie in de Veiligheidsraad wordt nagedacht. Ik zie nog niet zo snel gebeuren dat de grote lidstaten die daarin nu zijn vertegenwoordigd, zullen zeggen: laat de EU daar maar gaan zitten. Hierbij is ook de positie van de toekomstige minister van buitenlandse zaken van betekenis. De vraag rijst of er niet op enig moment sprake moet zijn van een kanteling in het voordeel van de effectiviteit, zulks in plaats van de situatie waarin men elkaar in de internationale clubs bevecht of tegenspreekt. Ik denk dat de discussie hierover snel op de agenda zal verschijnen. Overigens, ook Nederland raakt zijn mooie plekjes niet graag kwijt, bijvoorbeeld bij Wereldbank en IMF. Daar staat tegenover dat wij niet zelf bij de WTO zitten; dit is overgedragen aan de commissaris.

Met de heer Van Gennip ben ik van oordeel dat er bij de nieuwe lidstaten veel enthousiasme en elan aanwezig is, mede dankzij de parlementariërs-

discussie en de ngo's. De leren hebben hieraan hard getrokken; zij zijn «ngo-minded»-mensen bij uitstek. Steeds wanneer er in Dublin een ministeriële bijeenkomst was, was er ook een ngo-bijeenkomst. Als men daarnaast de parlementariërs bij elkaar kan krijgen, draagt dat het hele proces. Ik denk dat Nederland op deze weg moet voortgaan; wij zijn goed in het samenbrengen van parlementariërs in Europa. Wij hebben Tsjechië, Slowakije, Polen en Hongarije op onze lijst staan; deze landen willen wij extra helpen om een eigen nationaal ontwikkelingsbeleid op te zetten, zij het waar nodig en op verzoek. Wij zijn begonnen met het opstellen van plannen om het draagvlak te versterken, langjarig, met het Noord-zuid-instituut van de Raad van Europa enz.

Verder gaan wij in de praktijk na wat wij trilateraal kunnen doen, zij het niet zo ingewikkeld als wij in het verleden hebben bedoeld. De landen zijn nog niet zo ver dat zij veel zullen doen in bijvoorbeeld Vietnam of Ethiopië. Men kijkt sterk naar de burens; dat geldt vooral voor de Baltische staten. Omdat wij niet bij die landen betrokken zijn, kunnen wij daarvoor ook geen samenwerkingsverbanden opzetten.

In september hebben wij een veldtrip georganiseerd voor de tien nieuwe lidstaten. Ambtenaren, parlementariërs enz. zijn meegegaan naar twee landen, Oeganda en Vietnam, om te zien hoe in de praktijk aids-bestrijding en reproductieve gezondheidszorg werken. Daar zijn verslagen en films van gemaakt; er is een conferentie over geweest; er is gerapporteerd; dit wordt betrokken bij de Informele Bijeenkomst. De boodschap is: het is nergens gemakkelijk en ook wij staan soms voor nieuwe raadsels en vragen; denk nu niet dat je op achterstand staat; je moet elkaar in allerlei thema's versterken.

Voor de nieuwe lidstaten zijn de trainingen van groot belang. Deze staten hebben van bovenaf altijd studenten moeten trainen en daar gaan ze mee door. Wij kunnen in dit opzicht veel van ze leren.

Wat de drie C's betreft ben ik, waar het om Brussel gaat, niet positief gestemd. Het moet ècht een slag beter. Ik teken hierbij echter aan dat Nederland lange tijd niet zo gek veel in Brussel heeft geïnvesteerd.

De heer **Van Gennip** (CDA): Dat was ook constant een door deze Kamer naar voren gebrachte klacht.

Minister **Van Ardenne-van der Hoeven**: Daar begint het toch: wij zijn Brussel, wij zijn Europa. Als Europa niet goed functioneert, in Afrika of waar dan ook, krijgen wij het op ons bord. Europa is niet zozeer de 26ste donor, maar als men in complementaire zin denkt, moet de conclusie zijn dat Brussel een aantal zaken zelf moet blijven doen. Gelukkig is het hele ACP-dossier nu gekanteld in de richting van een politieke dialoog. Men kan zich richten op zaken als onderwijs, maar als er niet wordt geïnvesteerd in instituties, capaciteitsopbouw enz. beklijft het niet. Brussel moet deze discussie aangaan en een en ander zal verder moeten worden doorvertaald naar mensenrechten, art. 96. enz. Wij zien dat het werkt. Wij zien dat landen zeer beducht voor zijn voor dergelijke procedures. Men wil bestaande kansen graag benutten; Brussel heeft veel geld en er kan veel worden gedaan aan zaken als infrastructuur. Wat is er nu ècht nodig als Doha-Hongkong lukt? Dan is infrastructuur nodig.

Ik denk dat er op het terrein van complementariteit en coördinatie in Brussel sprake is geweest van koudwatervrees. Men kan niet verwachten dat lidstaten onderling gaan coördineren. Dat moet van bovenaf gebeuren en dat is te weinig gedaan. Zou de nieuwe commissaris er werk van maken? Ik weet het niet, maar wij moeten hem erop aanspreken. Wat het coherentietraject betreft hoop ik dat wij een slag kunnen maken.

Inderdaad, als wij van Hongkong een succes willen maken, moeten er data komen. Het raamakkoord dat er nu ligt, is vrijblijvend van aard maar het heeft wèl Doha in de baan gebracht. Er wordt nog niet echt onderhandeld, maar wij weten wat de route is. Daarmee is Cancun voor een

gedeelte gered. Wij hebben tijd verloren -dat is waar- maar nog niet is álles verloren.

Als Doha een succes wordt, wat zijn dan de consequenties voor de ontwikkelingslanden? Afgelopen week hebben wij op het ministerie een bijeenkomst georganiseerd voor Afrikaanse landen, met als titel «What is in it for Africa?» Daar gaat het ten slotte om: die Doha-ronde moet iets voor Afrika opleveren. Wij hebben vertegenwoordigers van belangrijke Afrikaanse landen rond de tafel gehad en daarbij is naar voren gekomen dat er allereerst data en deadlines moeten komen, onder meer voor het uitfaseren van subsidies voor landbouwproducten die voor ontwikkelingslanden belangrijk zijn. Overigens, de kanteling in Brussel in de richting van inkomenssteun werkt bijna nooit handelsversturend. Gaat het om productsubsidies, dan is er sprake van een heel ánder fenomeen. Gesteld dat in Hongkong geen boxshifting plaatsvindt, gesteld dat afspraken worden gemaakt over het uitfaseren van subsidies, gesteld dat goede afspraken worden gemaakt over technische assistentie, dan denk ik dat die ronde succesvol kan worden genoemd, maar een en ander zal dan niet onmiddellijk ingaan. Ik denk dat de hele afwerking van die agenda wel tientallen jaren kan vergen, maar er treden natuurlijk consequenties op en daarom zal er mijns inziens een soort Doha-plus-agenda moeten komen die door tweezijdigheid wordt gekenmerkt. Enerzijds moet alles wat onzin is, meteen aan de kaak worden gesteld. Ik denk aan marktverstoring die volgens WTO echt niet meer mag. Men laat het nu soms op het panel aankomen, maar dat is gewoon te gek. Anderzijds moet voldoende technische ondersteuning worden aangeboden. Als voorbeeld noem ik de ondersteuning die in Indonesië en Vietnam wordt geboden in verband met kwaliteitscontrole van garnalen, stoffen die daarin niet mogen voorkomen enz. Wij doen dit samen met LNV en Wageningen. Mochten er meer van dergelijke voorstellen komen, dan zijn wij bereid om hiermee verder te gaan omdat ik veel zie in het ondersteunen van eigen capaciteiten en mogelijkheden.

Van belang is dat overgangstermijnen kunnen worden vastgesteld en dat voor de uitfasering een bepaald schema kan worden afgesproken. Ook de negatieve effecten van het wegvallen van importtarieven is een belangrijke factor; daarvoor zal compensatie moeten worden geboden, zij het dat niet alle Afrikaanse landen daar last van zullen hebben. Ook hier is een Doha-plus-agenda van belang. Ik denk dat er sprake zal moeten zijn van maatwerk; het kan niet generiek.

Ik wijs erop dat Kenia, Tanzania en Oeganda een interne markt opzetten; men is daarmee al ver gevorderd. Kenia gaf de vorige week aan dat men hier behoorlijk bij inschiet. Men is verder dan Oeganda en Tanzania. Als rijker land is het nadelig voor Kenia om in die customersunione te stappen. Toch doet men het omdat dit op langere termijn meer winst oplevert. Overigens, die onderlinge handel komt niet zomaar op gang. Dat vergt infrastructuur, IT, liberalisering van regionale markten, banken en andere systemen. Niettemin kan deze zuid-zuid-handel ontzettend veel opleveren voor ontwikkelingslanden.

De heer **Rabbinge** (PvdA): Die liberalisering is een mooie zaak maar het is wél van belang om na te gaan hoe dit wordt geconditioneerd. Wat betreft de vier voorbeelden die altijd worden genoemd, Hongkong, Singapore, Taiwan en Zuid-Korea, moet worden bedacht dat de eerste twee stadstaten zijn, terwijl in de andere twee landen een heel rigide beschermingsstructuur bestond voor de landbouwkundige ontwikkeling die de startmotor is geweest voor allerlei activiteiten. Toen de tijd daar rijp voor was, zei men: nú moeten wij volledig bloot worden gesteld aan de wereldmarkt. Met andere woorden: liberalisatie, maar onder bepaalde voorwaarden.

De heer **Van Gennip** (CDA): Asymmetrisch!

Minister **Van Ardenne-van der Hoeven**: Inderdaad, en met een langdurig traject. Als data aan de orde worden gesteld, zal er ook goed moeten worden gekeken naar overgangstermijnen en een goed regime. Voorzitter. De uitvoering van de twee door deze Kamer aangenomen moties levert geen problemen op.

De MDG's staan in het hart van ons beleid en moeten ook in het hart van het Brusselse beleid komen te staan. Dit is van grote betekenis om de kredietwaardigheid van het Brusselse beleid overeind te houden. Bij de volgende ronde moet ervoor worden gezorgd dat het budget voor de komende jaren afgepaald blijft. Voorkomen moet worden dat er hier en daar voor bijvoorbeeld veiligheid middelen uit worden gehaald. Ik ben hierover nogal bezorgd. Tegen Michel is gezegd dat hiervan nu al, nog vóór hij commissaris is, werk moet worden gemaakt opdat het OS-budget niet wordt aangetast.

De heer **Van Gennip** (CDA): Het mag niet worden geïnstrumentaliseerd door anderen. Solana heeft geen geld maar wel macht; Michel heeft wel geld maar geen macht.

Minister **Van Ardenne-van der Hoeven**: Voorzitter. Een andere kwestie die met de MDG's te maken heeft, is het feit dat wij binnen Europa eenmaal per jaar de stand van zaken met betrekking tot de 0,7% opnemen. Welnu, wij zitten nu op het niveau van 0,39% en dus vind ik dat wij in de komende periode, vanaf 2006, naar nieuwe targets moeten. Dat zal onder leiding van de nieuwe commissaris moeten gebeuren. Duidelijk is dat men zich steeds moet baseren op de internationale afspraken in het raam van de MDG's. Dat is de sleutel die wij met elkaar hebben gevonden en die wij moeten blijven gebruiken.

Gevraagd is of aandacht wordt gegeven aan speciale minderheidsgroepen, waaronder meisjes. In de indicatoren van de MDG's staan minderheidsgroepen specifiek vermeld. Daarop wordt steeds beter ingezoomd, zowel kwalitatief als kwantitatief. Nederland is bijzonder actief op het terrein van kinderen in ontwikkelingslanden. Zo wordt, samen met Unicef, getracht om kindsoldaten uit rebellen- of staande legers te halen. Daarnaast is niet voor niets basisonderwijs als prioriteit gekozen. Kinderen die naar school gaan, hebben betere overlevingskansen en kansen op een beter bestaan. In het raam van het aids-programma wordt specifiek aandacht gegeven aan weeskinderen. Een gouden formule is nog niet gevonden maar er wordt in Afrika nu wel meer nagedacht over dit fenomeen. Kinderen hebben geen ouders meer, hebben zeer lang het aftakelingsproces moeten bijwonen, staan er alleen voor, komen terecht in anonieme opvang. Al met al wordt veel aandacht gegeven aan kwetsbare groepen, waaronder meisjes in minderheidsgroepen, die slachtoffer zijn van stelselmatig geweld. Ook wordt met betrekking tot de vrouwen in Darfour gewerkt aan traumaverwerking, waarvoor een eigen budgetlijn is opgezet. Wordt er gesproken over de Doha-plus-agenda, dan gaat het zeker ook om het versterken van de private sector. Deze sector zal op alle fronten beter moeten gaan presteren om te kunnen concurreren. Het komt niet vanzelf; de markt is keihard. Een speciaal systeem is opgezet. Verwezen kan worden naar CBI, PUM en PUM-jong waarbij 80 jonge managers betrokken zijn. Tot nu toe hadden wij veelal te maken met oudere managers, maar ook het inzetten van jonge managers blijkt succesvol te zijn. Bedrijven zijn bereid om managers een aantal weken beschikbaar te stellen. Daarnaast moet het natuurlijk ook van de ontwikkelingslanden zelf komen. In de politieke dialoog die wij van land tot land voeren, komt het onderwerp «private sector development» stelselmatig aan de orde. Ook tijdens de afgelopen jaarvergadering van de Wereldbank stond dit onderwerp centraal. In rapporten wordt aangegeven welke landen het best presteren. Als voorbeeld kan worden genomen het aantal dagen dat nodig is om je als startende ondernemer in te schrijven. Dit jaar kwamen

wat dit betreft Colombia en Slowakije gunstig naar voren; wellicht stonden ze aanvankelijk zeer laag. Overigens worstelt men in Nederland ook met de problematiek van de administratieve lasten. Voor Nederland wordt nog altijd 48 dagen genoteerd, zulks ondanks de elektronische systemen.

Door VN, Wereldbank en Europa is nu een «paper» opgesteld over publiekprivate partnerschap waarbij het thema ondernemerschap kan worden ingebracht. Tegen het einde van dit jaar wordt, in samenwerking met EZ, een grote conferentie over maatschappelijk verantwoord ondernemen georganiseerd, met Europese bedrijven, inclusief relaties met ontwikkelingslanden en een workshop over aids.

De heer Rabbinge, die aandacht heeft gevraagd voor het belang van de agenda, transparantie en effectiviteit, moet ik zeggen dat wij nog lang niet toe zijn aan een transparant Europees ontwikkelingsbeleid. In feite zou Brussel veel duidelijker over het voetlicht moeten brengen wat het op dit terrein doet. Afrikaanse landen vragen zich af: wat blijft er nog voor ons over; naar die tien nieuwe landen gaat natuurlijk veel geld; wij schieten er bij in. Dit beeld, dat bijzonder snel ontstaat, moet worden rechtgezet; dit is een van de opdrachten voor de nieuwe commissaris. In hoofdsteden is veelal een vertegenwoordiger van de Commissie aanwezig maar deze doet niet altijd mee met bijvoorbeeld donorcoördinatie en harmonisatie. Hier is nog een wereld te winnen. Wanneer de MDG's in het hart van het Brusselse beleid komen te staan, is het onontkoombaar dat Brussel een belangrijkere rol gaat spelen. Iedereen werkt inmiddels met deze indicatoren en Brussel zal er niet onderuit kunnen om wat dit betreft verantwoording af te leggen.

Wij zijn begonnen met de MDG 8-verantwoording. Daarmee waren wij het eerst, hetgeen ook werd gezien als een target. Wat het tweede rapport betreft wordt gestreefd naar verbreding. Wij willen in de Nederlandse samenleving tot een consultatieronde bij maatschappelijke organisaties komen. Hoe kijken zij aan tegen datgene wat Nederland op dit terrein presteert? Ook zullen partnerlanden hierbij worden betrokken. Met andere woorden: de volgende MDG 8-verantwoording krijgt een ander karakter. Wat de landbouwsubsidies betreft heeft de heer Rabbinge gesproken over effecten van de omvorming naar inkomenssteun.

De heer **Rabbinge** (PvdA): Ook als er met inkomenssteun wordt gewerkt, kan dit op markten belangrijke gevolgen hebben. Ik ben niet zo gelukkig met het volledig en ongeclausuleerd overschakelen op inkomenssubsidies, hetgeen nu dreigt te gebeuren. Er móét een prestatie worden geleverd.

Minister **Van Ardenne-van der Hoeven**: Inderdaad, en daarbij kan worden gedacht aan productiewijze, beheer van het landschap enz. Het kan overigens óók niet zo zijn dat wij onze handen helemaal van de voedselproductie aftrekken.

De strenge eisen betreffende pesticiden en nitraat moeten worden nagekomen; ze gelden internationaal. In dit verband verwijs ik nogmaals naar de tweesporenbenadering: enerzijds technische assistentie om landen te helpen deze kwaliteitsstandaarden te halen, en anderzijds het wegnemen van oneigenlijke situaties.

Gesteld is dat armoedebestrijding centraal moet staan. Het is winst dat dit principe nu niet langer ter discussie staat. In de praktijk moet hiernaar voortdurend goed worden gekeken, in welk land dan ook. Eenvoudig is dit niet omdat sommige hobby's dreigen voor te gaan. Enige tijd geleden was ik in Bolivia waar een irrigatieprogramma is gestart ten behoeve van de indianenboeren. Daar sloop de vraag in of niet met een speciaal druppelsysteem een aantal bijzondere bomen kon worden behouden. In een dergelijke situatie wordt duidelijk dat de armoedefocus vaak strijdt met andere doeleinden. Het is niet altijd gemakkelijk om een keuze te maken.

De heer **Rabbinge** (PvdA): Mijn stelling is dat dergelijke zaken niet strijdig behoeven te zijn. Als men erin slaagt om goede productieve systemen op te zetten, ontstaan er ook meer mogelijkheden om natuurlijke ecosystemen te bewaken en te behouden.

Minister **Van Ardenne-van der Hoeven**: Het ministerie is al een tijd bezig met het herstellen van de band met de wetenschap. Wij hebben nu de commissie-Doornbos waarin Wageningen een rol speelt. Ook zijn er contacten met de School of management in Maastricht en de universiteiten van Amsterdam en Groningen. Wij komen er weer in; het gaat nog niet voluit maar wij zijn op de goede weg. Wat Wageningen betreft gaat het vooral om de versterking van de positie van voedselproducenten. Hierbij is een conglomeraat betrokken dat voorziet in een bundeling van verzekeringssystemen, ketenbeheer, afzet, onderzoek, marketing enz. Deskundigheid wordt op aanvraag ingebracht. Belangrijk is dat instituties ter plekke worden versterkt, zoals de universiteiten in Mozambique en Zuid-Afrika. Door middel van onderzoek verkregen resultaten moeten worden vertaald in het beleid dat in de landen zelf wordt gevoerd.

De heer **Russell** (CDA): Voorzitter. Ik heb een vraag naar aanleiding van het Europese percentage, afgezet tegen het Nederlandse percentage 0,8 waaraan wij zozeer hechten. Het vorige jaar heeft de minister in Parijs onderhandelingen gevoerd om de desbetreffende criteria te verruimen. Een aantal onderwerpen is opgeschoven naar een tweede tranche van onderhandelingen. Ik onderstreep dat het nu bestaande gemiddelde Europese percentage niet nog eens oneigenlijk mag worden aangetast doordat er onderwerpen tussen worden gesmokkeld die niet onder de criteria zouden moeten vallen.

Minister **Van Ardenne-van der Hoeven**: Wij smokkelen er niets tussen en daartoe roepen wij ook niemand op. De discussie hierover wordt met open vizier gevoerd. In het kabinet is afgesproken dat wij er niet, vooruitlopend op de verbreding van deze definitie, dingen onder gaan brengen. Tegen die achtergrond verwijs ik naar het stabiliteitsfonds dat wij op het ministerie kennen, deels gevuld met middelen van de minister van Buitenlandse Zaken, deel gevuld met ontwikkelingsgeld. Met dit fonds kan er bij verzoeken snel worden gereageerd. Zo hebben wij afgelopen zomer een luchttransport van Rwandese militairen naar Darfour betaald. Er was geen land te vinden dat wist hoe dit zou moeten worden bekostigd. Ontwikkelingsgeld is er vaak wel – dat ligt nogal eens op de plank – maar niet-ODA-geld is er zomaar niet. In dergelijke situaties biedt het genoemde fonds soelaas.

Wij hebben het voorkómen van rekruteren van kindsoldaten nu onder ODA kunnen brengen, maar er blijft nog een lange lijst van met name militaire activiteiten bestaan. Als voorbeeld noem ik de situatie in Burundi waar rebellen worden ontwapend en na training bij het leger of de politie kunnen. Als die training niet wordt gegeven, komt er weinig van dit proces terecht. Ook al wordt deze training als «non-ODA» beschouwd, het is een wezenlijk onderdeel van demobilisatie en ontwapening, terwijl demobilisatie als zodanig weer wél ODA is. Dat geldt ook voor ontwapenen, mits het door de VN en niet door de NAVO gebeurt. Ook ontmijnen is op dit moment ODA. Echter, één Afghaans leger vormen en daaraan ondersteuning bieden -dit zou voor de veiligheid in het hele land van grote betekenis zijn- is non-ODA. Het steunen van een ministerie van defensie om een inzichtelijke begroting te maken, hetgeen voor de parlementaire controlefunctie essentieel is, is eveneens non-ODA. Al met al zijn er nog 14 punten.

In landen die na een conflict voor een wederopbouwtaak staan, is de veiligheid een bepalend fenomeen. In dergelijke situaties is een goede afbakening zeer belangrijk. Tegen die achtergrond vermeld ik dat de

Belgen al enige tijd in Oost-Congo een brigade trainen. Wij hebben helemaal niets aan dergelijke activiteiten.

De heer **Rabbinge** (PvdA): Ik hoop dat het mogelijk is om wat vaker een overleg als dit te hebben. U, mevrouw de minister, doet niet veel aan wetgeving en dus bent u hier niet vaak. Wij zouden het op prijs stellen, zo nu en dan dit type overleg te hebben zodat in een informele setting over dit belangrijke beleidsdomein kan worden gesproken.

Minister **Van Ardenne-van der Hoeven**: Ook ik vind het plezierig om in een zo open sfeer te discussiëren; ik steek er veel van op. Wat ik nog niet heb vermeld, is dat wij tijdens ons voorzitterschap een aantal trojka's doen waarbij wij met Afrikaanse ministers rond de tafel zitten, bijvoorbeeld in samenhang met ECOWAS. Tijdens die bijeenkomsten wordt specifiek ingezoomd op de problematiek in de regio's zelf. Een ander onderwerp dat onze energie vraagt, is het ondersteunen van de organisatie van de Grote-Merenconferentie in november. Zo zijn er tal van thema's die met de commissie kunnen worden besproken.

De heer **Rabbinge** (PvdA): Ik dank de minister en de leden van de commissie voor hun bijdragen aan deze discussie. Wij hopen dat de Informele Bijeenkomst naar volle tevredenheid zal verlopen en wensen de minister daarbij veel sterkte toe.

De voorzitter van de vaste commissie voor Ontwikkelingssamenwerking,
Rabbinge

De griffier van de vaste commissie voor Ontwikkelingssamenwerking,
Janssen